

Piše: dr Gabrijele Popović

Da li nas je pandemija Kovid 19 promenila?

Često ponavljana krilatica „Život piše romane“ ponovo se obistinila. Prevedeno u moderne uslove, slobodno možemo konstatovati da realna dešavanja obezbeđuju odličan materijal kako za romane, tako i za scenarija namenjena filmovima različitog žanra. Ovoga puta ono što se dešavalo, a dešava se i dalje, sličilo je scenama iz filmova o apokalipsi izazvanoj smrtonosnim virusom. Ranije bi sa određenom strepnjom gledali takve filmove, a sada smo, nažalost, postali aktivni učesnici.

Godina 2020. iščekivana je kao godina početka nove i izuzetno plodnosne dekade koja će doneti mnogo pozitivnih dešavanja i noviteta u oblasti nauke i tehnologije, usmerenih na unapređenje kvaliteta života i poslovanja. Nasuprot očekivanjima, svet se suočio sa globalnom zdravstvenom i egzistencijalnom krizom izazvanom bolešću Kovid 19 izazvanom virusom korona. Borba sa ovim virusom, kako se čini, još uvek nije završena. Kako stručnjaci saopštavaju, izgleda da će još dugo tražiti određene odgovore na pitanja o tome kako se zaštititi i kako pobediti tako moćnog i podmuklog neprijatelja.

Evidentno je da su maska i rukavice postale norma i deo svakodnevnog opreme za odlazak u kupovinu. U narodu je počela kružiti šala da je nekada obezbeđenje u supermarketu reagovalo kada biste ušli sa maskom, sada reaguje u suprotnom slučaju. Vremena se menjaju, norme se menjaju, ljudi se menjaju. Promena je konstanta. Kriza vezana za pandemiju virusa korona svakako je uticala na celokupno ljudsko društvo. Postavlja se pitanje da li se svet koji smo do sada poznavali zauvek promenio. Da li smo se mi promenili?

Pandemija bolesti Kovid 19 uticala je na sve sfere života i poslovanja. Između ostalog, obrazovni sistem na svetskom nivou doživeo je ogromno ometanje, kao nikada pre. Kada je u pitanju novija istorija Republike Srbije, može se zaključiti da je obrazovni sistem doživeo sličnu situaciju 1999.

godine kada su škole i fakulteti prestali sa radom zbog bombardovanja. Tada je obrazovni proces bio prinudno zaustavljen, ali ovoga puta to nije bio slučaj. Obrazovne institucije su se okrenule učenju na daljinu obezbeđujući tako kontinuitet nastavnog procesa bez obzira na razmere krize. Time je ostvaren dvostruki cilj: učenici i osoblje su maksimalno zaštićeni, pri čemu nastavni proces nije bio ugrožen. Primenom odgovarajućih platformi za daljinsko učenje koje omogućavaju visok stepen interaktivnosti, učenici i studenti su neometano mogli da prate i aktivno usvajaju znanje iz određenih oblasti.

Može se reći da su obrazovne institucije u Republici Srbiji bile pripremljene i da su spremno reagovala na novonastalu situaciju. Jedan od primera uspešne organizacije učenja na daljinu jeste i Fakultet za primenjeni menadžment, ekonomiju i finansije, Beograd (MEF). Na ovom fakultetu već

S pravom se može zaključiti da vanredna situacija nije naškodila kontinuitetu odvijanja nastavnog procesa na MEF-u, već je samo u potpunosti premeštena iz realnih u virtuelne učionice.

duže vreme koristi se platforma Moodle u cilju unapređenja i povećanja kvaliteta nastavnog procesa. S pravom se može zaključiti da vanredna situacija nije naškodila kontinuitetu odvijanja nastavnog procesa na MEF-u, već je samo u potpunosti premeštena iz realnih u virtuelne učionice. Dobro koncipirane nastavne jedinice koje, između ostalog, obuhvataju audio i video predavanja, te organizacija diskusija i kon-

sultacija putem platforme Google Meet omogućila je studentima uspešno savladavanje predviđenog gradiva.

U postojećoj situaciji, učenje na daljinu pokazalo je svoj puni potencijal. Sa začetkom ovakvog načina učenja ukazivano je na njegove prednosti, a prva i osnovna jeste mogućnost pohađanja nastave iz svoga doma. Drugim rečima, činjenica da ne postoji ograničenje u smislu neophodne fizičke prisutnosti ovakav vid učenja čini dovoljno atraktivnim. U normalnim uslovima, učenje na daljinu doprinosi smanjenju troškova obrazovanja, a u uslovima kada postoji izuzetno visok rizik od oboljevanja omogućava prevenciju i zaštitu kako učenika/studenta tako i nastavnog osoblja. Pored toga, prednost ovog načina učenja ne može se vezati samo za mogućnost stvaranja fizičke distance, već i za mogućnost prilagođavanja materijala potrebama polaznika i postizanja višeg

stepena interaktivnosti. Naime, težište ovakvog vida učenja je na učeniku/studentu od koga zavisi da li će i u kojoj meri usvojiti ponuđeno znanje i kako će organizovati vreme posvećeno učenju. Učenici i studenti mogu pristupiti nastavnom materijalu kada god žele, mogu diskutovati sa ostalim članovima grupe kao i sa predavačima, a mogu i sami inicirati diskusiju. Istraživanja su pokazala da pojedinim po-

laznicima učenje na daljinu više odgovara, jer im je lakše da komuniciraju i izraze svoja razmišljanja u virtuelnom, nego u realnom prostoru.

Pandemija je dovela i do brisanja jasne granice na relaciji posao – kuća. Zaposlenima je omogućeno da obavljaju posao od kuće u svim segmentima gde je to bilo moguće. U navedenom slučaju, osnovni oslonac bile su informaciono-komunikacione tehnologije. Korišćene su različite platforme, a mobilni telefoni i video konferencije postali su osnovni način za održavanje sastanaka. Kako se čini, iako je to možda nekada bilo nezamislivo, ovakav način poslovanja nije negativno uticao na funkcionisanje organizacija. Fizička distance je omogućena uz nesmetano odvijanje poslovnog procesa. Nesporna je činjenica da pandemija virusa korona predstavlja izuzetno veliki šok za organizacije na globalnom nivou koji će svakako uticati i na njihovo buduće poslovanje. Imajući u vidu stečeno iskustvo, postavlja se pitanje da li je zaista neophodno koristiti poslovne prostorije u pojedinim oblastima poslovanja kada se i rad od kuće pokazao podjednako efikasnim.

Epidemiološka situacija nije uticala samo na način učenja i poslovanja, već i na način plaćanja i obavljanja kupovine. Poznata je činjenica da ljudi obično iskazuju otpor prema novitetima. Ista je situacija i sa primenom novih tehnologija. Istraživanja su pokazala da naročito starija populaci-

ja teže prihvata tekovine modernog doba. Međutim, u postojećim uslovima moderne tehnologije pokazale su svoj puni potencijal i korisnost. Obično je informacionim i mobilnim tehnologijama zamerano to što dovode do povećanja otuđenosti među ljudima, ali sada kada je distanca poželjna i potrebna i kada je izolacija bila reč koja se često mogla čuti i pročitati, i taj negativan aspekt primene tehnologije u svakodnevnom životu prestaje biti toliko negativan. Dakle, ostaje da se vidi u kojoj meri će se izmeniti navike potrošača i u kojoj meri će se povećati procenat ljudi koji kupovinu i plaćanja uglavnom obavljaju putem interneta, a sve u cilju izbegavanja čekanja u redovima.

Prema Svetskoj turističkoj organizaciji, broj dolazaka turista na svetskom nivou će u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu biti manji za 20% do 30%, što je jednako gubitku od 300 do 450 milijardi dolara.

Sektor koji je, svakako, najviše pretrpeo usled pandemije jeste sektor turizma. Prema Svetskoj turističkoj organizaciji, broj dolazaka turista na svetskom nivou će u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu biti manji za 20% do 30%, što je jednako gubitku od 300 do 450 milijardi dolara. Tražnja za putovanjima je naglo opala što je uzrokovalo smanjenje broja zaposlenih u pomenutom sektoru, te ugrozilo i opstanak mnogih malih i srednjih preduzeća u navedenoj oblasti. Procenjuje se da će pandemija virusa korona imati najdugoročniji negativan uticaj na sektor turizma. Razlog tome jeste po-

tencijalna promena u načinu razmišljanja budućih turista koji će postati mnogo obazriviji i oprezniji kada su u pitanju turistička putovanja, pogotovo u inostrane zemlje. Turizam je jedan od segmenata u kome primena informaciono-komunikacionih tehnologija nije mogla doprineti neometanom funkcionisanju, kao što je to bilo moguće u prethodno pomenutim oblastima.

Da li je pandemija Kovid 19 promenila svet kakav poznavamo? Svakako da jeste. Samo širenje bolesti nije jedini problem koji je pandemija sa sobom donela. U budućnosti će se jasnije iskazati i ekonomski problemi izazvani ovom pandemijom. Da li

su informacione tehnologije pokazale svoje mogućnosti? Da, zaista jesu. Uvideli smo da je moguće mnogo toga obaviti od kuće bez većih problema i sa gotovo istim kvalitetom. Bez obzira na pandemiju, život je nastavio da teče, donekle izmenjenim ritmom, ali se nastavio. Da li smo se mi promenili? Jesmo. Pandemija Kovid 19 zauvek je promenila način našeg razmišljanja, kao i poimanje slobode. ☺

dr Gabrijele Popović,
vanredni profesor
MEF fakultet
www.mef.edu.rs